

Etik handler om det gode liv

Genteknologiens landvindinger udfordrer vores etiske valg, hvor det afgørende er, at vi er bevidste om disse valg, siger den nye formand for Det Ethiske Råd, Erling Tiedemann

Interview i Efterskolernes Blad, af *Søren P. Sørensen*

- Etik drejer sig om at begrunde moralske valg, det vil sige at Det Ethiske Råds opgave er at gøre rede for de begrundelser, der er for at indtage enten den ene eller den anden holdning.

Det siger den ny formand for Det Ethiske Råd, Erling Tiedemann. Som eksempel nævner han præimplantationsdiagnostikken, også kaldet ægsortering:

- Det er ikke nok at sige, at det kan jeg ikke lide, eller det vil jeg ikke have. Det er et alt for spinkelt grundlag. Nej, man skal gøre rede for hvilke etiske begrundelser der er for at acceptere eller for at afvise. Alle etiske begrundelser er jo i kategorien ”det gode liv”, men vi skal problematisere glansbillederne. Vi fyldes af glansbilleder hele tiden om, at nu kan vi undgå den og den sygdom. Men i virkeligheden sker der noget andet. Vi sorterer mennesker i dem, der duer, og dem, der ikke duer. Det er en tankegang, som når den først er slået an, vil sætte sig umådelige negative spor i menneskers liv. Derfor er det gode liv ikke identisk med det, som lige i øjeblikket ser så lækkert ud. Det er dejligt at komme i godt humør og være i festligt lag, men det er skidt at blive alkoholiker. Der er noget, som er godt, men kun til en vis grænse.

En glidebane

Kan man stoppe, når først man har bevæget sig ud på glidebanen?

- En glidebane opstår, når man stopper et sted med en begrundelse, der ligesåvel kunne begrunde, at man havde taget et skridt mere. Da Folketinget vedtog loven om kunstig befrugtning og sagde, at man kun måtte nedfryse befrugtede æg i to år, hvad var

så begrundelsen for, at det kun måtte være to år? Nu ændrer Folketinget formentlig loven, så det bliver fire år. Jamen begrundelsen for at sige fire år, kunne den ikke lige så godt have været seks år? Vi glider af sted, fordi den begrundelse, man har for at stoppe her, ikke er begrundelse for ikke at kunne gå videre og tage næste skridt. Her ligger en stor del af problemstillingen i vores etiske valg.

Hvad er den største etiske udfordring i øjeblikket?

- Den stærkt øgede viden om vores genetiske forhold er en kæmpe udfordring. Det er en stor eksistentiel udfordring for os mennesker, som har det menneskesyn, at det enkelte menneske er noget unikt. Hele tanken om, at man kan manipulere med de menneskelige gener, er uhyggeligt og giver en fornemmelse af, at mennesket er ved at blive forvandlet til en samling løsdele, som man kan lave om på efter forgodtbefindende. Du kan købe menneskeæg på Internet, og bestille efter specifikationer fuldstændig som når man køber en bil. Der sker det, at vi mennesker begynder at gøre hinanden til ting. Det skinner igennem i indstillingen til kunstig befrugtning. Vi har i årevis gjort det ufødte barn til en ting. Selvom vi ikke siger det, og ingen siger det, så er jeg sikker på, at der er en dyb forbindelse mellem den måde, hvorpå vi optræder ved livets begyndelse, og så den måde, vi efterhånden begynder at behandle hinanden på, når vi er blevet gamle og svage og kommer på plejehjem. De gamle kan jo ikke rigtig noget. De er jo også bare en ting. Men vel er de ej!

En glidebane?

- Ja, en glidebane i menneskeforståelsen, som har varet i århundreder, og som har en sammenhæng med et af det vestlige samfunds grundværdier, nemlig selvbestemmelsen. At det skal andre ikke blande sig i. Der kan for så vidt siges meget godt om autonomi, ligesom der kan om frihed. Men meget af den moderne autonomi bygger på en gammelkapitalistisk tankegang om, at det enkelte menneske er sin egen lykkesmed. Det er mig, der skal beslutte målet. Livet skal leve op til mig og til mine beslutninger om, hvad livet går ud på. Det vil sige, at livet ikke er noget, som er mig givet, men noget, jeg kan tage eller smide væk, når jeg ikke vil have det mere. Det er hele denne tankegang, som frister moderne mennesker, som vi jo alle er, fordi vi er børn af vor tid. Men tankegangen har store omkostninger, og den er svær at stoppe.

Fortrøstningsfuld

Så du er i bund og grund pessimist?

- Jeg er fortrøstningsfuld, og det er jeg, fordi mennesket har en unik evne til at genoprette. Det første år efter fri aborts indførelse i Danmark blev der foretaget 28.000 aborter. I dag bliver der foretaget 18.000 aborter. Det er faldet meget kraftigt, og i dag har et enigt Folketing besluttet, at der skal gøres noget for at bringe tallet endnu længere ned. Holdningen til fri abort synes at være, at det er man imod, men at man ikke vil afskaffe den, fordi den enkelte kvinde selv skal træffe valget. Når det gælder tilbuddet om fostervandsundersøgelser, så kan man også se en begyndende trend blandt kvinder til at trække sig tilbage fra disse tilbud.

- Vores immunforsvar er interessant. Når vi bliver syge, så har kroppen en evne til at rette op og blive rask. På samme måde ser vi det med vores teknologiske landvindinger. Menneskeheden har opfundet atombomben, men den har ikke været brugt siden 1945, og det er en udbredt holdning, at den ikke skal anvendes. Vi tror alt for ofte, at når først vi har opfundet tingene, så er vi også nødt til at bruge dem. Noget af det vigtigste er, at vi gør os klar, hvordan vi tænker, og at vi ikke bilder os ind, at når først vi er ude på glidebanen, så kan vi ikke stoppe.

Hvilke udspil skal vi vente fra Det Ethiske Råd i din formandstid?

- En yderligere stillingtagen til, hvor festen bør stoppe, når det gælder genetikken. Én problemstilling er den, hvor lægerne kan undersøge folks gener og dermed stille diagnoser, men hvor de også kan fortælle noget om, hvor stor en risiko der er for at en bestemt genprofil vil udvikle en bestemt sygdom i løbet af en årrække. Dvs. at man kan give en viden, hvor man må spørge sig selv, om man har gavn af denne viden, eller om den kan ødelægge ens liv, fordi man går og venter på, at en given sygdom skal bryde ud. Her må det være et etisk krav, at man kan blive beskyttet mod en viden, som man ikke ønsker at få.

- En anden problemstilling er manipulation med gener med henblik på at helbrede. Som udgangspunkt må man betragte det som noget positivt, men vi må også gøre os klart, at den viden, som vi har om genernes funktion, er svag i forhold til den viden, som vi ikke har om generne. Det er som at reparere det lille fine damearmbåndsur med den store mekanikerskruetrækker.

- Endelig er der spørgsmålet om manipulation af kønsceller, dvs. æg og sæd. I USA taler man om, hvordan man derved kan forbedre sit afkom, så ens børn bliver stærkere og klogere, og kan løbe hurtigere. Her er man ude på en glidebane, så man faktisk ikke ved, hvad man foretager sig. Der venter Det Ethiske Råd en stor opgave at få af-

sløret glansbilledet og vise, hvor risikabelt det er. Vi skal fastholde bevidstheden om det vanvittige i dette her, siger Erling Tiedemann.

Håb om den unge generation

Det Ethiske Råd forbereder i øjeblikket et undervisningsmateriale om etiske problematikker bl.a. vedrørende kunstig befrugtning. Materialet henvender sig til skoler, efterskoler og andre, hvor man i grupper kan få en debat i gang om disse væsentlige emner.

- Jeg ser en stor opgave i at fremme denne debat blandt de unge. Det er helt tydeligt, at den yngre generation i øjeblikket reagerer sundt og naturligt på noget unaturligt. Det er som om at de unge reagerer på den ældre generations vanvid. Det er heri, at den helbredelsesmekanisme, som vi før talte om, ligger, og som gør mig fortrøstningsfuld på menneskehedenes vegne.